

Nr 119.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tillfällig lotsavgift; given Stockholms slott den 9 mars 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås att såsom en provisorisk höjning av sjöfartens bidrag till lots- och fyrväsendet fr. o. m. den 1 juli 1951 en tillfällig lotsavgift uttages. Denna avgift beräknas medföra en inkomstökning för statsverket med omkring 1 870 000 kronor för budgetåret 1951/52.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och civildepartementen anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, fråga om *införande av tillfällig lotsavgift* samt anför därvid följande.

Gällande bestämmelser m. m.

Sjöfartens bidrag till det statliga lots- och fyrväsendet utgå huvudsakligen i form av lotspenningar samt fyr- och båkavgift. Lotspenningarna utgå enligt lotstaxor. Förutom taxor för den s. k. Öresundslotsningen, för vilken enligt överenskommelse med Danmark särskilda bestämmelser gälla, finnas för närvarande fem lotstaxor. Dessa ha fastställts av Kungl. Maj:t jämlikt riksdagens bemyndigande och äro fogade vid förordningen angående lotsverket (lotsförordningen) den 4 juni 1937, nr 330. I var och en av taxorna äro lotspenningarna beräknade i förhållande till fartygens avgiftspliktiga dräktighet (nettoton) och den lotsade vägens längd (latitudminuter). Inbördes förhålla sig de olika taxorna sålunda, att varje efterföljande taxa är omkring 25 procent högre än den närmast föregående. Vilken av taxorna, som i fråga om förekommande lotsningar skall tillämpas, bestämmes genom en av Kungl. Maj:t fastställd lotsledsförteckning. Vid taxesättningen har viss hänsyn tagits till lotsningarnas svårighetsgrad, men samtidigt ha taxorna använts såsom instrument för att reglera lotspersonalens inkomstnivå. Taxorna äro såvitt angår fartyg med upp till 2 000 tons nettodräktighet oförändrade alltsedan ingången av år 1897. Genom ändring, som trätt i kraft den 1 januari 1915, ävensom genom senare ändring i samband med den gällande lotsförordningens ikraftträdande den 1 juli 1937 ha taxorna byggts ut med avseende å fartyg med högre nettodräktighet än den nyss angivna.

Enligt ett av Kungl. Maj:t efter medgivande av 1921 års riksdag meddelat beslut utgå sedan den 1 juli 1921 de i lotstaxorna angivna avgiftsbeloppen med 50 procents förhöjning. Genom 1937 års lotsförordning befriades emellertid sjöfarten från dittillsvarande skyldighet att utgiva ersättning för lotspersonalens resor i samband med lotsning, den s. k. hemvägsersättning-

en. Denna lättnad beräknades på grundval av beloppen av då inflytande hemvägsersättningar vara likvärdig med en nedsättning från 50 till 30 procent av den år 1921 införda förhöjningen av lotstaxornas belopp. De nu gällande avgifterna kunna alltså sägas vara bestämda till belopp, som genomsnittligt överstiga de år 1896 respektive de för större fartyg åren 1914 och 1937 fastställda avgifterna med allenast 30 procent. Den år 1937 medgivna lättnaden i avgiftsbördan motiverades med den allmänna prissänkning, som ägt rum inom landet under de närmast föregående åren.

Bestämmelser rörande fyr- och båkavgiften återfinnas i förordning den 4 juni 1937, nr 335. I kungörelse samma dag, nr 336, har föreskrift meddelats om tillfällig höjning av denna avgift med 5 procent. Utfärdandet av nämnda förordning och kungörelse innebar i huvudsak endast en formell nyhet och påkallades av att den nya lotsförordningen — till skillnad mot den förutvarande — icke innefattade stadganden om fyr- och båkavgift. Med undantag för nämnda höjning av fyr- och båkavgiften med 5 procent har sedan år 1881 någon ytterligare höjning av sagda avgift icke förekommit. Däremot ha vid skilda tillfällen vissa avgiftslättnader medgivits.

Lotspersonalen äger vid sidan av de fasta avlöningsförmånerna rätt till viss andel i inflytande lotspenningar. Enligt gällande bestämmelser äga sålunda de ordinarie befattningshavarna vid en lotsplats åtnjuta s. k. lotslott genom fördelning å befattningshavarna av viss del — för närvarande 35 procent — av de lotspenningar, som inflyta vid platsen. Då icke-ordinarie tjänsteman vikarierar för befattningshavare, som äger åtnjuta lotslott, utgår till vikarien s. k. lotslottersättning, motsvarande viss del av lotslotten.

I sin den 15 december 1946 avgivna berättelse förordade riksdagens revisorer, att en av dem föreslagen allmän revision av det statliga taxeväsendet måtte omfatta även frågan om storleken av sjöfartens bidrag till lotsväsendet ävensom att såväl gällande lotstaxsystem som lotspersonalens avlöningsförhållanden måtte överses. I skrivelse den 5 juli 1947, nr 329, i anledning av riksdagens revisorers förenämnda berättelse anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning av de av revisorerna i nu förevarande del avsedda spörsmålen. I anledning härav tillkallades jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 december 1947 fem utredningsmän med uppdrag att utreda frågorna om storleken av sjöfartens bidrag till det statliga lots- och fyrväsendet, utformningen av lotstaxsystemet, lotspersonalens avlöningsförhållanden m. m. Utredningen har antagit benämningen 1948 års lotskommitté¹.

1950 års besparingsutredning har i en den 14 november 1950 avgiven promemoria angående tionde huvudtiteln framhållit att kostnaderna för lots- och fyrväsendet på grund av inträdd prisstegring och löneroglering m. m. stigit högst avsevärt efter det att gällande grunder för lotspenningarna samt

¹ Ledamöter i kommittén äro överdirektören J. R. Edman, *ordförande*, statskommisarien K. A. Lindbergson, ledamoten av andra kammaren J. W. Mårtensson, byråchefen T. Schaffer och sjökaptenen S. Tamn.

fyr- och båkavgiften fastställdes. På grund härav och då⁶ grunderna för lotspenningarna samt fyr- och båkavgiften icke undergått någon ändring sedan förkrigsåren, har en betydande förskjutning till statens nackdel inträffat i fråga om fördelningen mellan staten och sjöfarten av kostnaderna för lots- och fyrväsendet. Besparingsutredningen understryker vikten av att grunderna för lotsverkets inkomster omprövas samt att nya regler för uttagandet av förevarande avgifter snarast kunna sättas i tillämpning. Härvid bör enligt utredningen självfallet tillses att en för staten gynnsammare fördelning av kostnaderna för lots- och fyrväsendet åvägabringas.

Jag erinrar om att jag i årets statsverksproposition, tionde huvudtiteln (punkten 57, Lotsverket: Avlöningar till befattningshavare å lots- och fyrstaten) uttalat, att jag delade besparingsutredningens uppfattning om angelägenheten av att storleken av sjöfartens bidrag till lots- och fyrväsendet omprövades, varför jag ämnade föranstalta om att 1948 års lotskommitté snarast inkomme med förslag till provisoriska bestämmelser i ämnet, i den mån kommittén icke vore beredd att taga slutlig ställning till hithörande frågor.

1948 års lotskommittés förslag.

I skrivelse den 7 februari 1951 har 1948 års lotskommitté framlagt förslag om införande av tillfällig lotsavgift. Kommittén anför i huvudsak följande.

Jämlikt direktiven har kommittén att pröva — förutom frågan om storleken av sjöfartens bidrag till det statliga lots- och fyrväsendet — jämväl frågan om utformningen av lotstaxsystemet, lotspersonalens avlöningsförhållanden m. m. Dessa olika spörsmål sammanhånga för närvarande intimt med varandra. Lotstaxsystemet sammanbinder de utredningsfrågor som beröra storleken av och formen för sjöfartens bidrag till lots- och fyrväsendet å ena sidan samt frågan om lotspersonalens avlöningsförhållanden å den andra. Lotskommittén har övertygats om angelägenheten av att lotspersonalens lönefråga helt frikopplas från lotstaxorna. Endast genom en sådan åtgärd synes det bliva möjligt att rationellt lösa förevarande problem. Kommittén har till behandling upptagit frågan om lotspersonalens avlöningsförhållanden före övriga utredningsuppdrag för att därefter kunna oberoende av lönesynpunkter taga ställning till storleken av sjöfartens bidrag till lots- och fyrväsendet. Kommittén har upprättat ett preliminärt förslag till lösning av lotspersonalens lönefråga, innebärande lotslottssystemets avskaffande och ersättande med annan form för gottgörelse till personalen för utfört lotsningsarbete. Däremot har kommittén endast förberedelsevis behandlat spörsmålet om sjöfartens bidrag till lots- och fyrväsendet. Kommittén har dock uppmärksammat att invecklade problem möta i denna fråga. För närvarande är kommittén icke beredd att taga slutlig ställning till denna del av utredningsuppdraget. Av skäl, som i det följande närmare utvecklas, anser sig emellertid kommittén kunna framlägga förslag till viss provisorisk avgiftshöjning.

I en av kommittén upprättad tablå ha intagits uppgifter avseende budgetåren 1932/33—1949/50 dels å inkomsterna av lotspenningar, hemvägsersättning samt fyr- och båkmedel, dels ock å utgifterna för lotsverket i dess helhet, omfattande både lots- och fyrinrättningen samt det statliga livräddningsväsendet. Av tablån framgå vidare inkomsterna i procent av utgifterna (täckningsprocent).

Budgetår	I n k o m s t e r				Utgifter ² kronor	Inkomster i procent av utgifter (täcknings- procent)
	Lots- penningar kronor	Hemvägs- ersättning ¹ kronor	Fyr- och båkmedel kronor	Summa kronor		
1932/33	2 267 446	305 233	2 691 092	5 263 771	6 494 853	81·05
1933/34	2 604 676	328 678	3 160 435	6 093 790	6 535 183	93·25
1934/35	2 751 770	318 047	3 084 009	6 153 826	6 542 384	94·06
1935/36	2 878 212	331 180	3 408 508	6 617 900	6 860 375	96·47
1936/37	3 122 469	152 791	3 559 943	6 835 203	6 701 434	102·00
1937/38	3 228 070	2 290	3 612 710	6 843 070	7 404 194	92·42
1938/39	3 167 003	7 672	3 811 345	6 986 020	7 603 020	91·88
1939/40	6 903 817	17 622	3 865 302	10 786 742	10 324 941	104·47
1940/41	4 977 148	12 931	2 348 878	7 338 957	9 840 124	74·58
1941/42	8 657 680	3 119	1 951 678	10 612 477	11 270 765	94·16
1942/43	9 114 316	954	1 922 252	11 037 522	12 677 220	87·07
1943/44	5 080 247	606	1 345 120	6 425 973	10 307 991	62·84
1944/45	2 593 165	3 770	688 966	3 285 901	9 066 068	36·24
1945/46	5 333 351	13 962	2 560 830	7 908 143	10 539 138	75·04
1946/47	4 098 428	31 192	2 837 519	6 967 139	11 735 933	59·37
1947/48	5 116 988	23 366	4 138 215	9 278 569	13 798 376	67·24
1948/49	4 750 227	21 618	3 609 571	8 381 416	14 377 854	58·29
1949/50	4 774 879	17 515	4 334 321	9 126 715	15 015 797	60·78

Såsom tablån utvisar har täckningsprocenten i ej ringa grad varierat år från år. Så har särskilt varit fallet under krigsåren, då på sjöfartens område i många avseenden rådde onormala förhållanden. Av tablån framgår dock otvetydigt, att täckningsprocenten under senare år genomgående ligger väsentligt lägre än tidigare. Detta är ock helt naturligt, eftersom ingen höjning skett av sjöfartsavgifterna. Lotsavgifternas storlek prövades senast vid 1937 års riksdag i samband med att beslut fattades om avskaffande av hemvägsersättningen och statens övertagande av samtliga kostnader för lotspersonalens båthållning, resor m. m. Hemvägsersättningens bortfallande beräknades vara likvärdigt med en nedsättning från 50 till 30 procent av den år 1921 införda förhöjningen av lotstaxornas belopp. Vid framläggande av proposition nr 164 till 1937 års riksdag anförde chefen för handelsdepartementet, att han vore böjd att i princip giva sin anslutning till den meningen, att genom en sådan reducering av det procentuella tillägget

¹ Hemvägsersättning avser kalenderåren 1933—1950. Fr. o. m. den 1 juli 1937 erlägges hemvägsersättning endast i samband med Öresundslotsningen.

² I utgifterna ingå ej pensionskostnader.

till lotspenningarna dessa skulle i stort sett erhålla en nivå, som med hänsyn till förhandenvarande omständigheter kunde ur skilda synpunkter be-tecknas som skälig. Under femårsperioden 1932/33—1936/37, alltså åren närmast före lotsavgifternas nedsättning, uppgingo de i förenämnda tablå redovisade inkomsterna till 30 964 490 kronor, medan utgifterna belöpte sig till 33 134 229 kronor, vilket ger en genomsnittlig täckningsprocent för angivna period av 93,⁴⁵. Borträknas hemvägsersättningen på inkomstsidan erhålles en täckningsprocent av 88,⁶⁶. En motsvarande undersökning av-seende femårsperioden 1945/46—1949/50 utvisar följande resultat: inkomster 41 661 982 kronor, utgifter 65 467 098 kronor samt genomsnittlig täckningsprocent 63,⁶⁴. Det är således uppenbart, att en betydande förskjutning till statens nackdel inträffat i fråga om fördelningen mellan staten och sjöfarten av kostnaderna för lots- och fyrväsendet.

Det anförda ger enligt kommitténs uppfattning otvetydigt vid handen, att en höjning av sjöfartens bidrag till det statliga lots- och fyrväsendet är fullt motiverad. Det förtjänar i detta sammanhang framhållas, att i inkomst- och utgiftstablan å utgiftssidan icke redovisats pensionskostnader. Dessa kunna enligt inhämtad uppgift uppskattas till omkring 2 600 000 kronor för budgetåret 1949/50. Medräknas sistnämnda kostnader, erhålles för nämnda budgetår en täckningsprocent av 51,⁸¹.

Kommittén anser sig icke kunna föreslå någon ändring för närvarande med avseende å fyr- och båkavgiften. Den ifrågasatta provisoriska avgiftshöjningen anser kommittén i stället böra komma till stånd genom viss ökning av lotsavgifterna. Kommittén har härvid övervägt en procentuell höjning av lotspenningarna. Därest lotsarnas lönesystem frikopplas från lots-taxorna, torde det för framtiden icke längre finnas anledning bibehålla fem lotstaxor för uttagande av lotsavgifter. Dessa fem taxor synas böra ersättas av en lämpligt avvägd enhetstaxa. Enär en procentuell höjning skulle träffa även den högsta av nu gällande taxor, skulle denna taxa genom en sådan åtgärd för vissa tontalsgrupper kunna bli avsevärt högre än den enhetstaxa, som kommittén framdeles kan komma att föreslå. Följden härav kunde bli att vissa tontalsgrupper nu skulle få vidkännas en betydande avgiftshöjning för att om ett eller annat år kanske erhålla en icke oväsentlig avgiftsminskning. Sådana växlingar böra enligt kommitténs mening undvikas. Skäligheten i och för sig av en procentuell höjning av den storleksordning, varom här kan bli fråga, anser kommittén dessutom kunna ifrågasättas när det gäller den högsta taxan. Ett system med olika procentuell höjning av de skilda taxorna måste av praktiska skäl anses uteslutet. Av samma anledning får det anses ogörligt att införa en enhets-taxa, innan lotspersonalens lönesystem frikopplats från taxorna. Den provisoriska avgiftshöjningen bör i stället ske genom uttagande av en tillfällig lotsavgift vid sidan av lotspenningarna.

Den tillfälliga avgiften bör vara differentierad på sex tontalsgrupper och fyra distansgrupper. Den är avsedd att utgå för varje lotsning eller annan förrättning, för vilken lotspenningar erläggas enligt 30, 31 eller 36 § lots-

förordningen. Likaså skall tillfällig avgift utgå i de fall lotspenningar erläggas utan att lots anlitas. Någon nedsättning (halvering) av den tillfälliga lotsavgiften i likhet med vad för vissa fall är föreskrivet med avseende å lotspenningarna bör enligt kommitténs mening icke ifrågakomma. Avgiften bör uppbäras och redovisas i samband med lotspenningarna. Kommittén har utarbetat ett förslag till kungörelse angående tillfällig lotsavgift, vilket såsom bilaga torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Den tillfälliga lotsavgiften är ej avsedd att utgå vid lotsningar, för vilka lotspenningar erläggas enligt de särskilda taxorna för den s. k. Öresundslotsningen. Nämda lotsning är nämligen i väsentliga delar reglerad genom traktat med Danmark; taxorna kunna därför icke ändras annat än efter överenskommelse med vederbörande danska myndigheter. Lotskommittén erinrar också om att efter Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 januari 1947 överenskommelse träffats om en förhöjning å berörda taxor från och med den 1 april 1947 med 50 procent av taxebeloppen i stället för med tidigare 10 procent.

Genom införandet av den föreslagna tillfälliga lotsavgiften skulle enligt kommitténs uppfattning lotsavgifterna komma att stå i mer rimlig proportion till statens kostnader för tillhandahållande av lotsbiträde än vad för närvarande är fallet. Särskilt för det mindre tonnaget utgå lotsavgifterna alltsedan hemvägsersättningens borttagande i många fall med helt obetydliga belopp, vilka långt ifrån kunna anses innebära skälig ersättning för den tillhandahållna tjänsten. Lotsningar förekomma, då lotspenningarna icke ens förslå till täckande av kostnaderna för lotsens hemresa.

Provdebitering, företagen på grundval av specificerade uppgifter rörande lotsningarna under år 1948, utvisar att den tillfälliga lotsavgiften skulle inbringat i runt tal 1 730 000 kronor. Nämda år uppgick sammanlagda beloppet av influtna lotspenningar till i runt tal 4 682 000 kronor. Antalet fartyg, som under år 1948 erlade lotspenningar, utgjorde omkring 72 600. Under åren 1949 och 1950 uppgick lotspenninginkomsten till respektive 4 727 700 kronor och 4 962 300 kronor i runda tal, medan antalet fartyg, som erlade lotspenningar under nämnda två år, utgjorde respektive omkring 72 100 och 78 800. Därest den under år 1950 inträdda stegringen i lotsningsfrekvensen blir bestående, kan den tillfälliga lotsavgiften under budgetåret 1951/52 beräknas inbringa omkring 1 870 000 kronor. Härvid anser sig kommittén kunna utgå ifrån, att införandet av en tillfällig lotsavgift av den storlek och med den utformning i övrigt, som av kommittén föreslagits, icke kommer att medföra någon nämnvärd nedgång i lotsningsfrekvensen.

Under budgetåret 1951/52 kunna utgifterna vid lotsverket beräknas till sammanlagt omkring 15 400 000 kronor, pensionskostnaderna oräknade. Härtill bör emellertid läggas den beräknade ökningen av löneutgifterna vid en höjning av det rörliga tillägget från 12 till 32—33 procent eller omkring 1 400 000 kronor. Det sammanlagda utgiftsbeloppet skulle i så fall uppgå till 16 800 000 kronor, pensionskostnaderna oräknade. Medräknas även pen-

sionskostnaderna, vilka vid angiven höjning av det rörliga tillägget kunna beräknas till omkring 3 060 000 kronor, erhålles ett totalt utgiftsbelopp av omkring 19 860 000 kronor. Häremot skulle svara följande inkomster, nämligen lotspenningar 5 000 000 kronor, hemvägsersättning 20 000 kronor, fyr- och båkmedel 4 500 000 kronor samt tillfällig lotsavgift 1 870 000 kronor eller tillhoppa 11 390 000 kronor. Täckningsprocenten blir, om pensionskostnaderna icke medräknas, 67,⁸⁰ samt, om dessa kostnader medräknas, 57,³⁵. Därest hänsyn icke tages till den tillfälliga lotsavgiften, erhålles en täckningsprocent av respektive 56,⁶⁷ och 47,⁹⁴.

Statens merutgifter för avlöningar och pensioner vid lotsverket i anledning av de förestående löne- och pensionsregleringarna kunna uppskattas till i runt tal 1 860 000 kronor. Den tillfälliga lotsavgiften skulle följaktligen komma att täcka endast dessa merutgifter, under det att den icke skulle bereda någon täckning för utgiftstegringarna vid lotsverket under tiden 1937—1950. Kommittén lär därför icke kunna undgå att i sitt slutliga förslag påyrka en ytterligare höjning av sjöfartens andel i utgifterna. I avvaktan på resultatet av den fortsatta utredningen är kommittén emellertid icke nu beredd förorda någon höjning av sjöfartsavgifterna utöver vad som framgår av kommitténs förslag om tillfällig lotsavgift.

Undersökningar, som företagits av kommittén i samband med behandlingen av lotspersonalens avlöningsförhållanden, ge vid handen, att en rättvis avvägning av inkomsterna de olika lotsplatserna emellan svårigen kan erhållas inom nuvarande lönesystem för lotspersonalen. En höjning av lotslotterna enligt gällande system skulle komma att ytterligare framhäva vissa av de nackdelar, som äro förenade med detsamma. Enligt kommitténs uppfattning bör med avseende å lotspersonalens löneställning icke företagas någon ändring, som föregriper resultatet av kommitténs utredning i lönefrågan. Enligt kommitténs förslag kommer lotspersonalen icke heller att erhålla del i den tillfälliga lotsavgiften. Å andra sidan anser kommittén, att man ej behöver räkna med någon nedgång i lotsningsfrekvensen genom införande av nämnda avgift.

Till kommitténs förslag har fogats ett *särskilt yttrande* av ledamoten i kommittén, sjökaptenen S. Tamm, vari uttalas, att en ändring av taxorna över huvud taget icke bör vidtagas, förrän utredningen om principerna för sjöfartens och det allmännas bidrag till kostnaderna för lots- och fyrväsendet slutförts. Skulle provisoriska åtgärder likväl upptagas till övervägande redan nu, bör någon avgiftshöjning dock icke genomföras, enär de redan utgående avgifterna täcka den andel av förenämnda kostnader, som av tidigare kommittéer och sakkunniga myndigheter befunnits bära bäras av sjöfarten. Om slutligen den nu inträdande kostnadsstegringen av statsfinansiella skäl anses göra en avgiftshöjning oundgängligen erforderlig, bör ökningen av sjöfartens bidrag i varje fall fastställas under hänsynstagande till de tidigare verksamma kommittéernas utredningsresultat och med hänsyn därtill icke sättas högre än att höjningen motsvarar 50

procent av den nu inträdande kostnadsstegringen. Mot den av kommitté-majoriteten föreslagna tekniska metoden för uttagande av en tilläggsavgift är intet att erinra.

Remissyttranden.

Över lotskommitténs förslag ha efter remiss utlåtanden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, kommerskollegium och lotsstyrelsen. Kommerskollegium har därvid överlämnat från Sveriges redareförening, Sveriges segelfartygsförening och Stockholms rederiförening infordrade yttranden. Lotsstyrelsen har till sitt remissvar fogat yttranden från samtliga sex lotsdirektörer och från lotsförbundet.

Förslaget om införande av tillfällig lotsavgift har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *statskontoret, riksräkenskapsverket, lotsstyrelsen* och *fem lotsdirektörer*, medan *kommerskollegium, redareorganisationerna* samt *en lotsdirektör* avstyrka förslaget. *Lotsförbundet* uppehåller sig huvudsakligen vid den tillfälliga lotsavgiftens inverkan på lotspersonals löneförhållanden.

Statskontoret uttalar, att det enligt ämbetsverkets mening varit motiveerat med ett större bidrag från sjöfarten än det som kommer att utgå vid införandet av den tillfälliga lotsavgiften. Då emellertid kommittén förklarar att den icke torde komma att undgå att i sitt slutliga förslag påyrka en ytterligare höjning av sjöfartens andel i utgifterna, anser sig statskontoret kunna godtaga det föreliggande förslaget som en provisorisk åtgärd.

Riksräkenskapsverket konstaterar, att lotsavgifterna genom införande av den föreslagna tillfälliga lotsavgiften komme att stå i rimligare proportion till statens kostnader för tillhandahållande av lotsbiträde än vad för närvarande är fallet. Med hänsyn till den inträdda kostnadsstegringen bör emellertid enligt verket övervägas, om icke avgiftshöjningen bör göras större än vad som föreslagits. Om en sådan ytterligare höjning icke omedelbart skulle kunna genomföras vill riksräkenskapsverket likväl tillstyrka det framlagda förslaget om tillfällig lotsavgift.

Lotsstyrelsen har ej funnit anledning till erinran mot förslaget under förutsättning att fråga är endast om en lösning på kort sikt. Styrelsen ifrågasätter emellertid huruvida den tillfälliga lotsavgiften bör på sätt kommittén föreslagit undantagslöst utgå med hela beloppet. Enär den tillfälliga lotsavgiften är avsedd att i fråga om reglerna för dess uttagande ansluta till den ordinarie lotsavgiften, synes det — så länge gällande lotsförordning för vissa där angivna fall medger lotsning mot allenast halva lotspenningar — styrelsen följdriktigt, att i motsvarande fall jämväl den tillfälliga lotsavgiften uttages med endast halva beloppet.

Därest införande av en tillfällig lotsavgift skulle förorsaka en nedgång i lotsningsfrekvensen, skulle den tillfälliga lotsavgiften inbringa ett lägre belopp än enligt kommitténs kalkyler samtidigt som lotspenninginkomsten

skulle minskas. Därigenom skulle även lotspersonalens lotslottsinkomster nedgå. Lotsstyrelsen anför emellertid att det enligt styrelsens uppfattning icke är möjligt att för närvarande göra något bestämt uttalande därom, huruvida en i enlighet med kommitténs förslag vidtagen höjning av lotsavgifterna kommer att leda till en nedgång i lotsningsfrekvensen. Vissa skäl tala för att så till viss grad kan bli fallet, åtminstone under en kortare övergångstid. Styrelsen finner skäligt att lotspersonalen i varje fall i viss utsträckning hålles skadeslös för en dylik eventualitet. Styrelsen är väl medveten om att det vid en inträffande nedgång i lotsningsfrekvens och lotspenninginkomster kan bli svårt att avgöra, huruvida dylik nedgång äger samband med den tillfälliga lotsavgiften eller ej. Den föreslagna lotsavgiftens karaktär av provisorium synes emellertid tala för att medgiva en rent siffermässig bedömning härvidlag, såframt det icke framstår såsom uppenbart att förändring av lotsningsfrekvensen inträffat på grund av annan orsak än lotsavgifternas belopp, t. ex. ett mera markant konjunkturfall, krig eller krigsfara. Såsom jämförelsegrund vid bedömandet av compensationens storlek i händelse av minskade lotspenninginkomster för lotspersonalen bör enligt lotsstyrelsens uppfattning väljas ett medeltal av de lotslotter, som uppburits vid de olika lotsplatserna under vart och ett av kalenderåren 1948—1950. Därest det efter införandet av den tillfälliga lotsavgiften skulle visa sig att lotslotten vid en eller flera lotsplatser skulle komma att sjunka under den nivå, som ett sålunda beräknat medeltal angiver, synes lotspersonalen vid sådan lotsplats böra erhålla fyllnad i lotslott respektive lotslottersättning. Viss hänsyn måste emellertid tagas till lotslottens olika storlek vid olika lotsplatser. Det är uppenbart, att en minskning av lotslottens storlek med t. ex. 500 kronor är av väsentligt större betydelse vid en lotsplats med en normal högsta lotslott av 1 000 kronor än vid en plats, där högsta lotslotten normalt uppgår till 5 000 kronor eller, såsom vid ett fåtal platser är fallet, till mer än 10 000 kronor. I betraktande härav och med hänsyn jämväl därtill, att lotspersonalen icke är garanterad någon viss inkomst i form av lotslott, synes det skäligt, att den förut angivna fyllnaden i lotslott respektive lotslottersättning på något sätt limiteras. Lotsstyrelsen föreslår därför, att statsverkets åtagande att utgiva dylik fyllnad så begränsas, att ersättning icke skall ifrågakomma för minskning av sådan lotslott, som enligt angiven beräkningsgrund erhålles för respektive lotsplats, i den mån dylik lotslott överstiger ett belopp av 4 000 kronor. Reglering av nu ifrågasatt compensation för minskad inkomst av lotspenningar torde böra ske budgetårsvis — möjligen per halvt budgetår — i efterskott.

Lotsförbundet framhåller att grunderna för beräkning av lotslott varit oförändrade sedan 1937. Lotspersonalen bör emellertid ha rätt till compensation för stegrade levnadskostnader genom ökning av lotslotten. Den föreslagna lotsavgiften innebär särskilt för det mindre tonnaget en kännbar höjning av lotsavgifterna, varför man kan befara att de mindre farthygen i större utsträckning än hittills komma att avstå från lotsbiträde.

Förslaget innebär i varje fall en risk härför och kan därför medföra en sänkning av lotslotten. Många lotsplatser skulle därmed drabbas av inkomstminskning i tider då levnadskostnaderna inflatoriskt stiga. Emot kommitténs uttalande att den tillfälliga lotsavgiften endast skulle täcka merutgifterna vid lotsverket för höjning av tillägg på löner och pensioner framhåller förbundet, att i lotsverket finnas andra tjänstemän än lotsar och att det icke kan vara berättigat att taga ut den löne- och pensionsförbättring, som tillkommer dessa övriga befattningshavare, genom att vägra lotsarna hittillsvarande andel i lotsavgifterna. Förbundet hemställer slutligen att lotspersonalen erhåller 35 procent av den föreslagna tillfälliga lotsavgiften.

Kommerskollegium anför, att 1948 års lotskommitté icke annat än förberedelsevis sysslats med frågan om sjöfartens bidrag till lots- och fyrväsendet, varvid kommittén emellertid uppmärksammat att invecklade problem möta. Kollegium finner under sådana omständigheter angeläget — särskilt i betraktande av de uppfattningar, som tidigare kommit till uttryck i ämnet från skilda myndigheter och sakkunniga — att frågan om den rätta avvägningen av sjöfartens bidrag till lotsinrättningen samt fyr- och båkväsendet blir föremål för ingående prövning och utredning under vederbörligt hänsynstagande till den belastning samtliga sjöfartsavgifter utgöra. I avvaktan på resultatet av kommitténs arbete i denna del bör enligt kollegii mening någon höjning av de nu utgående avgifterna ej ske, varför kollegium avstyrker det framlagda förslaget.

Sveriges redareförening, Stockholms rederiförening och Sveriges segelfartygsförening ansluta sig till vad reservanten i lotskommittén Tamm uttalat. Organisationerna betona, att en höjning av avgifterna icke bör genomföras, innan man tagit ställning i princip till frågan, vilken andel i kostnaderna för lots- och fyrväsendet som skäligen bör åvila sjöfarten. Då vid tidigare tillfällen frågan om ändrade grunder för förevarande avgifter varit aktuell, har såväl kommerskollegium som olika kommittéer intagit en annan principiell ståndpunkt än den som nu företrädes av 1948 års lotskommitté. Organisationerna avstyrka sålunda bifall till framställningen.

Departementschefen.

Sedan lång tid uttagas från sjöfarten bidrag till kostnaderna för det statliga lots- och fyrväsendet i form av lotspenningar samt fyr- och båkavgifter. De inflytande avgifterna ha regelmässigt täckt övervägande delen av ifrågasvarande kostnader, vilka i övrigt bestritts av statsmedel. Några bestämda grunder för fördelningen mellan sjöfarten och staten ha ej genom något principbeslut från statsmakternas sida eller annorledes fastställts. Emellertid har på senare tid en förskjutning i relationerna mellan staten och sjöfarten inträtt, såtillvida som sjöfartens andel avsevärt minskat. Medan sjöfarten under 1930-talet betalade genomsnittligt mer än 90 pro-

cent av kostnaderna, har dess andel under perioden 1945/46—1949/50 sjunkit till omkring 64 procent. Anledningen härtill är att sjöfartsavgifterna varit oförändrade, under det att utgifterna successivt stigit. För budgetåret 1951/52 äro ytterligare betydande utgiftsstegringar att emotse på grund av höjningen av personalens lönetillägg. Lotskommittén har under dessa omständigheter funnit en provisorisk höjning av sjöfartens bidrag motiverad. Med den avvägning av höjningen, som kommittén föreslagit, beräknas en merinkomst för budgetåret 1951/52 av omkring 1 870 000 kronor kunna erhållas. Detta belopp motsvarar statens merutgifter under nästa budgetår för avlöningar och pensioner vid lotsverket i anledning av ökade löne- och pensionstillägg. Någon täckning för utgiftsstegringen vid lotsverket under tiden 1937—1950 skulle sålunda ej erhållas. Kommittén räknar emellertid med att i sitt slutliga förslag förorda ytterligare höjning av förevarande avgifter.

Statskontoret och riksräkenskapsverket ifrågasätta, om icke en större höjning än den föreslagna nu borde genomföras. Å andra sidan ha kommerskollegium och de i ärendet hörda sjöfartsorganisationerna hävdadt, att frågan om ändring i avgiftsgrunderna borde vila, till dess man finge möjlighet att i princip taga ståndpunkt till den lämpliga fördelningen på staten och sjöfarten av utgifterna för lots- och fyrväsendet. Med hänsyn till utgiftsstegringen vid lotsverket synes det ofrånkomligt att nu företaga någon höjning av sjöfartsavgifterna. Emellertid delar jag kommitténs mening att man för närvarande bör begränsa sig till en provisorisk åtgärd, som närmast tager sikte på att sjöfartens andel i kostnaderna bibehålles vid ungefär samma nivå som under senare år i stället för att ytterligare sjunka. En höjning med detta begränsade syfte torde icke få anses innebära något ställningstagande till den större frågan om vilken kostnadsfördelning, som på längre sikt skall anses principiellt riktig.

Lotskommittén anser att en provisorisk höjning av lotsavgifterna bör ske genom uttagande av en tillfällig lotsavgift vid sidan av lotspenningarna. På de skäl kommittén anfört finner jag en sådan anordning lämplig. I likhet med kommittén anser jag att den föreslagna avgiften ej bör avse Öresundslotsningen, beträffande vilken särskilda förhållanden föreligga. Den närmare utformning av bestämmelserna rörande den tillfälliga lotsavgiften, som kommittén föreslagit, kan jag i huvudsak ansluta mig till. Lotsstyrelsen har emellertid framhållit att i de fall, där den ordinarie lotsavgiften utgår allenast med halva beloppet, detsamma bör gälla den tillfälliga lotsavgiften. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att i samband med utfärdande av föreskrifter i ämnet närmare överväga denna fråga ävensom andra möjligen uppkommande frågor om modifikationer i förslagets detaljer. Den tillfälliga avgiften bör utgå från och med ingången av budgetåret 1951/52.

Lotspenninginkomsterna äga samband med lotspersonalens avlöningsförhållanden, därigenom att personalen uppbär s. k. lotslott med viss andel i inlutna lotspenningar. Enligt lotskommitténs förslag kommer personalen ej att erhålla någon andel i den tillfälliga lotsavgiften. Kommittén anser näm-

ligen att en höjning av lotslotterna skulle ytterligare framhäva vissa nackdelar, som äro förenade med nuvarande system. En ändring, som föregriper kommitténs förslag i lönefrågan, bör därför enligt kommittén icke nu företagas, i synnerhet som någon nedgång i lotsningsfrekvensen genom införande av den tillfälliga avgiften ej torde behöva emotses. Från lotsförbundets och i viss utsträckning från lotsstyrelsens sida ha emellertid farhågor uttalats för att den tillfälliga lotsavgiften skulle förorsaka minskning i lotsningsfrekvensen och därmed även av lotslotterna. I likhet med lotskommittén anser jag risken härför tämligen ringa och finner därför ej för närvarande någon ändring i grunderna för lotspersonalens avlöning påkallad i anledning av den föreslagna lotsavgiften. Jag förutsätter emellertid att lotsstyrelsen med uppmärksamhet följer utvecklingen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i överensstämmelse med vad av mig i det föregående förordats, föranstalta om införande av en tillfällig lotsavgift.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bengt Nordell.

Förslag till kungörelse angående tillfällig lotsavgift.

1 §.

För lotsning eller annan förrättning, för vilken lotspenningar utgå enligt 30, 31 eller 36 § lotsförordningen den 4 juni 1937 (nr 330), skall utöver lotspenningarna erläggas tillfällig lotsavgift enligt bestämmelserna i denna kungörelse.

Vad sålunda stadgats skall gälla jämväl i det fall, att lotspenningar erläggas utan att lots anlåtats.

2 §.

1. Tillfällig lotsavgift utgår enligt följande taxa:

Väglängd	Högst 500 ton	Över 500 t. o. m. 1 500 ton	Över 1 500 t. o. m. 3 000 ton	Över 3 000 t. o. m. 5 000 ton	Över 5 000 t. o. m. 8 000 ton	Över 8 000 ton
	Kr	Kr	Kr	Kr	Kr	Kr
Högst 10 latitudminuter.....	10	20	30	40	50	60
Över 10 t. o. m. 20 latitud- minuter.....	15	25	40	50	65	75
Över 25 t. o. m. 50 latitud- minuter.....	20	30	50	60	80	90
Över 50 latitudminuter.....	25	35	60	70	95	105

2. Den väglängd, för vilken tillfällig lotsavgift skall beräknas, bestäms enligt de i 30 § 1 mom. d) lotsförordningen stadgade grunderna.

Vid förrättning, som avses i 31 § lotsförordningen, beräknas tillfällig lotsavgift såsom för väglängd om högst 10 latitudminuter.

3. Till grund för beräkning av tillfällig lotsavgift skall ligga samma ton-tal, efter vilket lotspenningarna utgå.

4. Då lotsbiträde lämnas vid bogsering av fartyg så ock av flydocka, mudderverk, ponton eller dylikt föremål skall tillfällig lotsavgift erläggas för varje fartyg eller föremål, för vilket lotspenningar beräknas.

5. Tjänstgör lots vid bogsering av timmerflotte, erlägges tillfällig lotsavgift såsom för fartyg om högst 500 ton.

3 §.

Vad i 39, 41, 42, 51, 57, 64 och 65 §§ lotsförordningen stadgats angående lotspenningar och lotsavgifter skall äga motsvarande tillämpning med avseende å tillfällig lotsavgift.

4 §.

Den tillfälliga lotsavgiften tillfaller i sin helhet statsverket.

Denna kungörelse träder i kraft från och med den 1 juli 1951.